

народної республіки, саме він є фундатором українського конституціоналізму на теренах Галичини. Вклад цього визначного вченого-правника неможливо переоцінити, оскільки він також є одним з початківців української політології.

Саме тому, на нашу думку, сучасні і майбутні покоління, повинні вивчати, досліджувати, аналізувати та працювати, над науковою спадщиною цього визначного вченого-правника, політолога, одного з основоположників національно-державницького напрямку в українській політології, автора політичної концепції української держави.

Список використаних джерел:

1. Архівні документи ЗУНР-ЗОУНР (1918-1921). Проклямація Української Національної ради від 19 жовтня 1918 року. URL: <http://www.hai-nuzhnyk.in.ua>.
2. Бармак М.В. Станіслав Дністрянський – правознавець зі світовим ім'ям. *Київська Старовина*. 2009. № 4. С. 34—39.
3. Левицький К. Великий зрив (До історії української державності від березня до листопада 1918 р. на підставі споминів та документів). Київ, Львів, 1931. С. 115—116.
4. Поліковський М.Ф. Конституційно-правові ідеї академіка Станіслава Дністрянського: URL: http://historylaw.lp.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=85:2013-05-08-10-46-13&catid=45:2013-04-25-08-46-36&Itemid=66.
5. Савчак А. Західно-Українська Народна Республіка в Конституційному проекті С. Дністрянського. *Вибори та демократія*. 2008. № 4 (18). С. 59.
6. Ухач В.З. Історія держави і права України: Навчальний посібник (конспекти лекцій). Тернопіль, 2011. 378 с.
7. Ухач В.З. Земельне законодавство ЗУНР, УНР та Української держави: порівняльний аналіз. URL: dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/18707.

Науковий керівник: Ухач В.З., к.і.н, доц., доцент кафедри теорії та історії держави і права Тернопільського національного економічного університету.

ДМИТРО ВІТОВСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ДІЯЧ ТА ПОЛІТИК

ГВОЗДИК Неля Петрівна,
*студентка юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Постановка проблеми. Напевно кожна людина, громадянин нашої держави прагне, аби Україна була справжньою незалежною та правовою державою. Для того, щоб ми змогли побудувати таку країну, нам, насамперед, потрібно цінувати та поважати сторінки власної історії, прославляти та завжди берегти у нашій пам'яті імена політичних і військових діячів – активних учасників і керівників національно-визвольного руху українського народу. Багато науковців так, зокрема, М. Кравчук акцентував увагу на важливості наукового пошуку щодо персоналій діячів, котрі відіграли особливу роль у іс-

торії держави і права, що істотно збагачує методологічний інструментарій історика держави і права, надає йому нові можливості для максимального наближення до дійсності наукової реконструкції «подій минулого» [3].

Метою даної статті є висвітлення біографії і політичної діяльності Д. Вітовського в українському державотворенні в ХХ столітті.

Стан дослідження. Цьому питанню присвятили свою працю такі вчені, як І. Головацький, В. Герей, М. Кравчук, Г. Черкаська та інші.

Виклад матеріалу. Історичні аналізи розбудови Західноукраїнської Народної Республіки, вказують нам на те, що найважливішу роль у власному державотворенні відіграли збройні формування Українських січових стрільців на чолі з Д. Вітовським.

Дмитро Дмитрович Вітовський народився 8 листопада 1887 в селі Медуха Галицького району (тепер Івано-Франківської області) в родині хліборобів. Здібного сина батько віддає до польської (за відсутності української) гімназії в місто Станіслав. Будучи там, він вже брав участь у заборонених окупаційним урядом національно-визвольних гуртках Станіславської молоді. Дмитро ще в юні роки поставив собі за мету – побудувати незалежну українську державу.

У 1906 р. Д. Вітовський став членом Української радикальної партії, яка ставила своєю кінцевою метою проголошення незалежності соборної Української держави.

У серпні 1907 р. Д. Вітовський став студентом правничого факультету Львівського університету, де, крім фахових занять, слухав лекції з історії України і Європи проф. М. Грушевського. Паралельно з навчанням знайшов роботу у адвокатській конторі Й. Партицького (майбутнього поручника Січового Стрілецтва) у Станіславі. В 1908 р. Д. Вітовського мобілізували на рік до австрійської армії, звідки повернувся у чині кадета (молодшого офіцера) і продовжив навчання в університеті.

На початку серпня 1914 р. утворена у Відні Головна Українська Рада прийняла рішення про створення легіону Українських Січових Стрільців. Для його організації разом з іншими українськими старшинами був скерований Д. Вітовський. До легіону записалося майже 28 тис. добровольців: їх приваблювала перспектива створення власного, Українського, війська. Щоправда, австрійську владу це не влаштовувало, і вона дала дозвіл тільки на 2,5 тис. стрільців. Заради цієї мети – мати Українське військо – стрільці присягнули на вірність Австро-Угорщині, яка кинула їх у бій проти царської Росії.

Д. Вітовський був призначений сотником куреня С. Шухевича і брав участь у багатьох боях стрілецтва. У своїй сотні Д. Вітовський проводив значну ідейно-патріотичну роботу, звідси вийшла ініціатива створити стрілецький пресовий фонд та видавати газету. Д. Вітовський, а за його прикладом – і інші старшини виховували у вояків почуття глибокого патріотизму, відданості Україні, посвяти для здобуття для неї волі. Він бачив в Австрії тільки тимчасового союзника, з яким треба буде колись боротися [1].

Дослідники, оцінюючи заслуги Д. Вітовського у державотворенні ЗУНР виокремили чинники його доблесті, назвавши їх «Подвигами, які назавжди вписали в історію ім'я сотника Д. Вітовського», з чим доречно погодитись [5].

Одним з подвигів було **формування куреня УСС**. На початку Першої світової війни Д. Вітовський у 1914 р. перебував у лавах легіону Українських січових стрільців (УСС). Підстаршині Д. Вітовському доручили формувати перший курінь УСС. Наказом командування від 7 вересня 1914 р. Д. Вітовського іменовано сотником і призначено командиром сотні третього півкуреня отамана С. Шухевича.

Наступною заслугою визначено, що **він відмовився присягати Австрії**. Сформований легіон УСС перекинули до Стрия, де 3 вересня 1914 р. його вояки урочисто склали

військову присягу. З ініціативи Д. Вітовського група старшин і стрільців відмовилася від офіційного тексту присяги австрійської армії. За участю відомого громадського діяча і композитора О. Нижанківського січовики поклялися служити Україні та воювати за честь української зброї.

І ще, одним із його «подвигів» вважалось, **його протистояння російській армії за гідність і цілісність України.** У жовтні 1914 р. австрійські війська прорвали оборону росіян в Карпатах і контрударом у бік Львова відкинули частини 8-ї армії генерала Брусилова до Стрия й Дрогобича. Сотня Д. Вітовського особливо відзначилася у боях 1 – 2 травня 1915 р., коли російська козака дивізія генерала Каледіна намагалася пробитися через перевали, а вершина Маківки кілька разів переходила з рук в руки. У ніч на 2 травня підрозділи Г. Коссака, С. Шухевича, А. Мельника, Д. Вітовського стрімким контрударом захопили вершину Маківки. Спроби російських частин прорвати оборону січовиків при підтримці важкої артилерії не вдалися. Битва на Маківці була однією з найяскравіших в історії легіону УСС.

Наступним «подвигом» вважалось, **поширення ним освіти на Волині.** Наприкінці січня 1916 р. командування австрійської армії скерувало Д. Вітовського у щойно зайняту Волинь на посаду ковельського комісара для набору поповнення легіону УСС. Через відсутність контингенту набір був безперспективним, і Д. Вітовський спільно з комісарами Володимира-Волинського і Луцька – М. Сасвичем та М. Гаврилком розгорнули широку діяльність щодо розвитку українського шкільництва у зрусифікованому краї. Невдовзі тут було засновано 46 українських шкіл, де вчителі – січові старшини і стрільці, викликані на Волинь, – навчали понад 800 дітей. Всього ж до 1918 р. засновано близько 150 українських шкіл.

І ще «подвигом» є те, що **він захищав гідність евакуйованих земляків.** На Волині Д. Вітовський опікувався долею українців, які перебували в евакуації. У вересні 1916 р. на фронт 4-ї австрійської армії прибув командувач Східного фронту принц Оскар. Д. Вітовського гідно оцінили й призначили референтом при 4-й армії у справах евакуйованих українців. Він дбав про їхнє розміщення, харчування, медичне забезпечення, навчання дітей. У квітні 1917 р. Д. Вітовського відкликали з Волині й призначили ад'ютантом (начальника штабу) Вишколу УСС, яким тоді командував отаман М. Тарнавський.

Шостим «подвигом» визнано те, що **він вступив за збереження свого легіону.** Через наміри австрійського уряду включити Галичину до складу відроджуваної Польщі на одній з військових нарад висловилися за негайне розформування легіону УСС. Д. Вітовський, який став одним з ініціаторів дискусії, виступив за збереження й усіяке зміцнення української національної частини як зародка майбутніх Збройних сил Української держави. Завдяки високому авторитету сотника його думка переважила.

Сьома заслуга у державотворенні, те що він був, **ініціатором та організатором Листопадового військового повстання.** Після розпаду Австро-Угорської імперії утворилися незалежні Чехословаччина, Польща, Югославія, Угорщина. 18 жовтня у Львові засновано Українську Національну Раду (УНРаду) з метою утворення на західноукраїнських землях національної держави. 31 жовтня стало відомо, що австрійський намісник у Галичині генерал К. Гуйн категорично відмовився передати владу українцям. У ході гострої дискусії більшість погодилося чекати обіцяного Віднем маніфесту. Раптом взяв слово Д. Вітовський і від імені Військового комітету рішуче заявив: «Якщо цієї ночі ми не візьмемо Львів, – завтра його візьмуть поляки».

Згідно з планом повстання Д. Вітовський негайно розіслав кур'єрів з наказами бра-

ти владу. Першолистопадове повстання розпочалося о 4 годині ранку. Невдовзі Д. Вітовський приймав перші донесення. І. Цьокан повідомив, що домовився про нейтралітет німецьких, австрійських та угорських частин львівського гарнізону. Таким чином, за кілька годин вдалося роззброїти або блокувати частини міського гарнізону та зайняти найважливіші об'єкти. Вранці 1 листопада Львів майже повністю контролювали українські військові підрозділи. На Ратуші встановили синьо-жовтий прапор. О 7 годині отаман Д. Вітовський радісно доповів голові УНРади Костю Левицькому, що влада у Львові повністю перейшла до українців. Невдовзі почали надходити вісті про швидку перемогу українських військових сил у Станіславові, Коломиї, Тернополі, Бродах, Збаражі та в інших містах і повітах краю.

Восьмою його заслугою вважається, що **він створив армію ЗУНР**. Першим державним секретарем військових справ ЗУНР став підвищений у званні до полковника Д. Вітовський. Уже наступного дня він почав формувати Державний секретаріат військових справ, який повинен був організувати регулярну армію, її заплілля, військову адміністрацію, мобілізацію, озброєння, забезпечення всім необхідним для ведення сучасної війни. 13 листопада державний секретар підписав накази про створення 12 військових округ на території Східної Галичини й Буковини, часткову мобілізацію до регулярного війська, демобілізацію усіх військових частин Австро-Угорщини на теренах ЗУНР, затвердив текст військової присяги. Д. Вітовський зумів сформувати важливий осередок державотворення.

Дев'ятим його «подвигом» є **об'єднання славної України**. Д. Вітовський одним з перших членів уряду висловив пропозицію негайно укласти воєнний союз із Наддніпрянською Україною, надіслати делегацію до Києва. Вже 1 грудня 1918 р. у Фастові була підписана угода з Директорією Української Народної Республіки (УНР). З Наддніпрянської та колишньої російської армії були запрошені на службу генерали М. Омелянович-Павленко, В. Гембачів, О. Греків, полковники М. Какурін, Є. Мішковський, Дж. Кануков, А. Долуд та багато інших, які відіграли важливу роль у становленні молоді Армії ЗУНР.

Соборницька мрія Д. Вітовського здійснилася 22 січня 1919 р., коли він у складі галицької делегації (36 осіб) був присутній на Софіївському майдані Києва в момент урочистого проголошення Акту Злуки. У зверненні до військ з нагоди злуки з Великою Україною Д. Вітовський писав: «Сповідіємо вам велике слово: вчора упав кордон між українськими землями і вчора ми всі вже громадяни великої Народної Республіки... Ще хвиля кровавого зусилля – і слово стане ділом! З крові і пожежі та руїни встане Велика Україна!».

Десятою його заслугою є те, що **він відстоював соборність України в Парижі**. 17 квітня 1919 р. делегація ЗУНР виїхала до Парижа на мирну конференцію країн Антанти і США. Д. Вітовський входив у делегацію як військовий спеціаліст. Саме там на засіданні комісії генерала Боти Д. Вітовський у своїй заяві переконливо доповів, що його держава бажає миру й готова виконувати умови перемир'я, але польська сторона не підтримує її пропозицій. Полковник твердо відстоював лінію демаркації з поляками станом на 20 березня приблизно по ріці Сян. Генерал Бота у багатьох позиціях погоджувався з галичанами. Але лідери Антанти були байдужими до української державності, вони робили ставку в боротьбі з більшовицькою Росією на Польщу і Добровольчу армію генерала Денікіна [4].

19 травня 1919 р. українська делегація вручила ноту протесту генералові Боту, який їх підтримав і обіцяв розглянути українське питання на комісії. 21 травня Д. Вітовський і М. Лозинський надіслали ультиматум уже голові Паризької мирної конференції: оскільки

ки ЗУНР не отримує підтримки Антанти, їхнє перебування у Парижі не має сенсу. Того ж дня делегацію запросили на засідання Верховної Ради за участю В. Вільсона, Ж. Клемансо, Д. Ллойд-Джорджа, під головуванням американського президента. Д. Вітовський і В. Панейко висловили рішучий протест у зв'язку з розгортанням польської агресії, підтвердивши свою позицію щодо соборності українських земель. Але цей демарш не вплинув на позицію Антанти.

Життя Д. Вітовського закінчилось трагічно. Він загинув в авіакатастрофі під Ратибором (Сілезія) разом із ад'ютантом, чотарем УГА Юліаном Чучманом (1895—1919) [2].

Висновки. Отже, саме Українські Січові Стрільці на чолі з Дмитром Вітовським зробили «міцний фундамент» для побудови незалежної України. Вся його політична діяльність є для нас взірцем та натхненням, а особливо величні слова, які він голосив: «Буде армія – буде державність!». Саме цього сучасній Україні не вистачає. Наполегливий Дмитро Вітовський залишив велику спадщину своїм потомкам на славній українській землі – «захист України – священний обов'язок кожного українця».

Список використаних джерел:

1. Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ, 1995. 687 с.
2. Заклинський М. Дмитро Вітовський. Нью-Йорк, 1967. 124 с.
3. Кравчук М.В. Правові основи будівництва Національних Збройних Сил України 1917-1993 рр.: монографія. Історико-правове дослідження. Івано-Франківськ – Коломия: ВПТ «Вік», 1997. 292 с.
4. Литвин М. Українсько-польська війна 1918-1919 рр. Львів: Інститут українознавства НАНУ; Інституту Центрально-Східної Європи, 1998. 488 с.
5. 10 подвигів Дмитра Вітовського. URL: ternograd.te.ua/2017/11/.

ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ФОРМИ ПРАВА У ПРАЦЯХ С. ДНІСТРЯНСЬКОГО

ГНАТІВ Михайло Володимирович,
*студент юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

У ХХІ столітті розвиток української держави характеризується реформуванням організаційних, економічних, духовних та політичних основ суспільного життя, що потребує переосмислення правових механізмів регуляції суспільного життя, пошуку найкращих варіантів зміни нашого суспільства на основі справедливості, верховенства права та гуманізму. Сучасна юридична наука також є також прихильником цих процесів. Не дивно, що при цьому ми звертаємося до нашої вітчизняної політико-правової спадщини, частиною яких є українська політико-правова думка. Але наукова праця деяких знаменитих українських мислителів через різні обставини ще недостатньо осмислена та досліджена, тому це є великою втратою для українського правознавства. До таких вида-